
Anbudet

Eskilstuna - Strängnäs

Släktforskarförening

Medlemstidning för Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening

Nr 1 – 2019

Statyn Mannen vid ratten, Mariehamn, Åland, Finland. Foto: Conny Andersson, december 2018

Innehåll

Ordförandespalten	2
Mannen vid ratten	3
En smålänning kom till stan	5
Nya medlemmar	8
Bergslagsarkiv – källa till kunskap för släktforskare	8
Far under ockupationen och tiden därefter i Lögumkloster, DK, 1943-1956	9
Aktiebrevsamlande och släktforskning	11
Ja e törpäre ja	12
Presentation av lokalvärdar i Strängnäs	14
Fröslunda i våra hjärtan	16
Om hur man vinner kungens gunst (bland annat)	17
Synd och skam, föredrag av Erik Magnusson	18
Presentation av Ärla Stenkvista hembygdsförening	19
Kallelse till årsmötet 2019	20
Hälsningar från kassören	20

Ordförandespalten

Nu har vi nyss börjat ett nytt år med nya möjligheter. En del av er har kanske gett ett nyårslöfte med anknytning till släktforskning, vad vet jag. Själv har jag slutat med nyårslöften för länge sedan.

Den 19 januari 2019 var det Släktforskningens dag med temat "Fotografiet och släktforskningen". Det var ett antal aktiviteter i Eskilskällan, biblioteket i Eskilstuna, med forskarhjälp och föredrag och på Multeum, biblioteket i Strängnäs, med forskarhjälp.

Arkiv Digital har under förra året presenterat en rad nya sökmöjligheter för släktforskare, t.ex. Befolkningen i Sverige 1860 - 1947, Sveriges befolkning 1940, 1975 och 1985, register efter födelse-, vigsel- och dödböcker för "delar av Sverige" där t.ex. Eskilstuna finns med. Arkiv Digital är nu volymmässigt större än Riksarkivet SVAR med 150 miljoner registerposter och 80 miljoner bilder. Om du inte har Arkiv Digital hemma är du välkommen till Öppet hus i Eskilstuna eller Strängnäs för att se vad som finns.

Bygdeband är något som hembygdsföreningarna sysslar med och har under ett antal år utvecklats en hel del. Det kan vara värt att uppmärksamma för släktforskarna. Här kan du hitta en hel del lokalhistoria om de platser som dina anor bott på. Med lite tur kan du hitta bilder på torp och gårdar där dina anor bott. Bygdeband hade en trög start när det började för ett antal år sedan, men nu verkar det ha kommit igång på allvar. Gå in på <http://www.bygdeband.se/> och botanisera.

Glöm inte bort årsmötet den 16 mars, där vi förutom årsmötet, får höra Eva Wassén Eriksson berätta om "Släktspår - hur fläta samman släktforskning?" Se separat annons i denna tidning.

Som vanligt så efterlyser vi personer som vill hjälpa till i föreningen med något. Är du intresserad av att bidra med något, eller känner du någon annan som kan tänkas vara intresserad, så hör av dig till någon i styrelsen.

Kjell Ivarsson
Ordförande

Eskilstuna - Strängnäs

**Eskilstuna - Strängnäs
Släktforskarförening**

Föreningslokal Eskilstuna

Dambergsgatan 1, 633 41 Eskilstuna
essf@telia.com

Föreningslokal i Strängnäs

c/o Studieförbundet
Källgatan 3 A
645 31 Strängnäs

Medlemskap

Medlemsavgift	250.-/år
Familjemedlem	150.-/år
Ungdom upp till 23 år	50.-/år

Bankgiro

805-3431

Styrelse

Ordförande Kjell Ivarsson 016-12 35 91

Vice ordf. Ove Jansson 070-304 38 12

Sekreterare HåkanOlle Larsson
070-665 29 39

Kassör Christer Ståhl 0159-315 64

Ledamot Eskil Ward 0152-183 45

Ledamot Hans Liljenstolpe 0152-201 78

Ledamot Göran Olofsson 070-336 36 89

Ledamot Gun Sundberg 070-144 25 33

Kommittéansvariga

Se hemsidan www.essf.se

Revisorer

Britt-Marie Andersson 016-940 03

Marie Cypriansen 016-14 59 18

Valberedning

Sammanställande

Mats Adolfsson 070-356 08 03

Webbmaster vakant

Se mer information på vår hemsida
www.essf.se

Anbudet

Ansv. utgivare Kjell Ivarsson

Redaktion

Sven Kullman (ansvarig) 016-12 62 87

sven.kullman@telia.com

Åke Ellin 0152-432 60

Lena Sundin Andersson 073-615 53 57

Gunilla Thörne 0152-186 63

Ann-Sofie Johansson 070-493 31 38

Teknisk redaktör

HåkanOlle Larsson 016-35 00 35

reproconsult@telia.com

Önskar du kontakta någon av
skribenterna i detta nummer,
hör av dig till redaktionen.

Eftertryck eller citat

För gärna göras ur Anbudet under
förutsättning att källan och författaren anges.

Mannen vid ratten

Utanför Sjöfartsmuseet i Mariehamn, Ålands enda stad, står en skulptur med namnet *Mannen vid ratten* och bredvid den en mur byggd av minnesstenar med namn på åländska sjömän som omkommit till sjöss. Statyn har alltid tilltalat mig, inte i första hand för att någon ana fått sin grav i havet, utan för att den för mig också symboliserat den åländska seglathistorien och därmed knutit an till två av mina morbröder som var Caphornare, dvs. att de hade seglat runt Cap Horn som manskap på fullriggare, men även till min pappa som fick en del av sin utbildning i den svenska Marinen ombord på *af Chapman* som kan beskådas vid Skeppsholmen i Stockholm.

År 2012 gav Posten Åland ut ett frimärke med *Mannen vid ratten* som motiv och i samband med det fick jag kunskaper som gjorde att jag fick än starkare känsla för skulpturen.

Statyn är Mariehamns äldsta utekonstverk och restes 1936 men gjöts i gips redan 1913 av Emil Cedercreutz. Den föreställde ursprungligen en fiktiv sjöbuse vid

namn Tasala-Vilkk och skulle placeras i Raumo i Finland, men raumobornas kritik gjorde att den togs ner och fick ligga och samla damm i nästan 20 år. Därefter köptes skulpturen av lantbruksrådet Eliel Sundström som donerade den till Mariehamns stad. Han gjorde donationen för att hedra minnet av sin far, kaptenen och handelsmannen John Edvard Sundström (1843–1905) som omkom i en storm på Atlanten ombord på den åländska barken *Thomas Perry*. John Edvard Sundströms namn är inte med bland namnplaketterna på muren, utan hans minne sägs representeras av själva skulpturen och det är just namnet John Edvard Sundström som förstärkte min känsla för statyn.

J.E. Sundström växte upp under enkla förhållanden. Hans far var först sockenskomakare och sedan soldat vid Finska gardet i Bomarsund och senare brofogde och det var då han tog sig namnet Sundström. Trots att J. E. Sundström tidigt blev föräldralös kom han att gå i skola i Skarpans, samhället intill den ryska jättefästningen i Bomarsund. Där var Johan Edvard något av "en katt bland hermelinerna" bland barn till militärer, högre tjänstemän och affärsidkare. Detta hade säkert betydelse för hans framtida karriär. Där lärde han också känna sin blivande sväger och affärskompanjon Pehr August

Svibergsson från Träsk gård liksom Nikolaj Sittkoff som med tiden blev en av de ledande borgarna i Mariehamn. Det sägs också att Sundström hade haft en rysk mecenat.

Men som så många andra ålänningar gick Johan Edvard redan som 14-åring till sjöss. Han blev styrman i Mariehamn och kofferdiskeppare i Helsingfors och kunde då titulera sig sjökaptan och korsade Atlanten som 29-åring. Året därefter gifte han sig med Erica Charlotta från Träsk, syster till sin bekantskap från ungdomsåren. Han kunde också köpa sina svägerskors andelar i Träsk, och blev ägare till ett anrikt frälshemman. Karriären var spikrak.

Men Johan Edvard fortsatte som sjökaptan till 1892, då skulle han följande år fylla 50. Under hans seglatser sköttes gården kraftfullt av hustrun. Men väl i land flyttade familjen Sundström, som nu utökats med sex barn, in till Mariehamn där han köpte ovan nämnde Sittkoffs stadsgård och rörelse och blev den ledande handelsmannen. Han beskrivs i Mariehamns stads historia som "en av sin tids förgrundsgestalter i Ålands sjöfartsnäring och sedermera jämväl i Mariehamns kommersiella liv."

Det var således i augusti 1893 som herrarna J.E. Sundström och August Svibergson tog över den av Nikolaj Sittkoff startade affären vid Strandgatan där nu verksamheten fortsatte under namnet *J.E. Sundström & Co.* Samma sommar

Kastelholms slottsruin och Karl August Karlssons gård i Kastelholm kring sekelskiftet 1800–1900-talet

kom kapten Sundström och hälsade på hos familjen Karl August Karlsson i Kastelholm – min mammas farfar – och framkastade förslaget, att sonen i huset – min morfar – som då var 18 år, skulle flytta till Mariehamn och där ta tjänst hos *J.E. Sundström & Co.* Sundström och Karl August kände varandra väl då den senare på 1880-talet i hela sju års tid

varit på Träsk som "husbondsdräng" och tillsammans med fru Sundström skött hemmanet då kapten Sundström var till sjöss. Och naturligtvis hade Sundström också reda på vad sonen Kalle gick för, att Kalle var välartad och hade ett gott huvud – ett arv från fadern. På 1880-talet hade han med glans genomgått Finby folkskola och han skulle sedermera för sina barn skryta med att han till och med haft ett par "tolvor" på sitt avgångsbetyg.

Efter avslutad skolgång hade han varit med i ett sextio man starkt arbetslag, som åren 1891 och 1892 utförde omfattande restaureringsarbeten på Kastelholms slott. Men när restaureringen var slutförd aktualiserades på nytt frågan om Kalles framtid. Kalle själv ville gå till sjöss men främst hans mor motsatte sig detta. Hon visste för mycket om sorg i åländska hem över söner, som i unga år hade omkommit eller försvunnit i obekanta öden, sedan de gett sig ut till sjöss eller emigrerat. Så hon kunde inte förlika sig med tanken, att kanske också hon skulle få uppleva denna sorg.

Inför moderns protester resignerade Kalle och på hösten 1893 började han som biträde hos *J.E. Sundström & Co.* och skulle komma att arbeta där i drygt åtta år. Starten tycks ha varit lyckad. Han blev inkvarterad på kapten Sundströms gård och väl omhändertagen av honom och blev med tiden rätt nära sammankopplad med den Sundströmska familjen.

Kalles anställning på *J.E. Sundström & Co.* blev för honom livsavgörande, inte minst av den anledningen, att han där till arbetskamrat fick en ung dam från Åbo vid namn Maria Zenobia Starck, kallad Majken, som med tiden skulle bli hans hustru. Hon anställdes som kassörska vid firman någon gång mot slutet av 1890-talet. Majken var född i Åbo 1874 och kom från ett enkelt men gott hem, där hon hade fått en god uppfostran. Hon hade fått ett för en dätida flicka av folket ganska omfattande skolning. Hon hade inte bara genomgått Svenska Fruntimmersskolan i Åbo utan även fått en del handelsutbildning och lärt sig dubbel italiensk bokföring, affärskorrespondens o.d. och hade haft kortare anställningar på firmor i Åbo. På grund av dessa meriter och sina personliga egenskaper var hon för *J.E. Sundström & Co.* säkerligen ett gott förvärv.

Från sin första dag i Mariehamn har hon berättat en liten episod. Hon blev mottagen med hästskjuts på bryggan vid Västra hamnen. Och naturligtvis blev de intryck hon fick under åkten från hamnen inte överväldigande. När de åkt Stora gatan ut, passerat Handelstorget och kommit in på Strandgatan vid Mariehamn östra strand, vid Slemmern, frågade hon kusken om det var långt kvar till staden, och fick då till sin häpnad veta, att de redan hade åkt igenom den. Så lantligt tedde sig Mariehamn ännu vid förra sekelskiftet.

Av sin nye arbetsgivare – kapten Sundström – blev Majken Starck omhändertagen på ungefär samma sätt som Kalle

Karlsson hade blivit. Hon fick en bostad i hans gård, och kom även hon nära den Sundströmska familjen.

Majken och Kalle lärde känna varandra som arbetskamrater och när de, troligen inte alltför ofta, träffades på tumanhand, kom så småningom också den stora kärleken med i spelet. De förlovade sig runt årsskiftet 1901-1902 och den 6 oktober 1902 hölls bröllopp i Åbo för handlanden Karl Karlsson och fröken Majken Starck.

Åren 1901 och 1902 var en gyllene tid i Majken Starcks och Kalle Karlssons liv, trots att landet då suckade under den ryske generalguvernören Bobrikoffs olagliga regemente. De åren var för de unga tu inte endast de ljuva drömmarnas utan också den djärva företagsamhetens tid. Det var den tid, då de planerade och lade grunden till sin gemensamma framtid. Kalle köpte en gård i Mariehamn, gården och tomten nr 3 i kvarteret VI, för att där öppna egen affär och sätta

Den Karlssonska gården i Mariehamn med butiken till vänster i bild och bostadshuset till höger.

bo tillsammans med sin utvalda. Och följaktligen lämnade båda två i den vevan sina anställningar vid *J.E. Sundström & Co.* Antagligen var det ingen som förvånade sig över att han ville bli handelsman med egen affär. Att Karl Karlsson hade affärstalang var tydligt, något som naturligtvis inte minst Majken hade haft goda tillfällen att lägga märke till. Vad hon särskilt imponerats av var hans varukännedom, kundkontakter, briljanta minne och hans otroliga förmåga att räkna i huvudet. Att Kalle vid tidpunkten för vigseln titulerade sig handlanden har sin bakgrund i vad som ovan sagts och att han den 14 maj 1902 i tidningen Åland hade låtit införa följande annons.

Tillkännagivande

Härmed får jag meddela den ärade allmänheten att jag den 20:e innevarande maj månad öppnar en **Kolonial- manufaktur- och järnvaruför** vid Norra gatan härstädes (i f.d. Bröder Eklunds handelslokal) och skall mitt bemödande städe blifva att med ett välsorterat lager, goda varor, moderata priser och ferm expedition vinna den ärade allmänhetens förtroende. Under förhoppning att blifva ihågkommen rekommenderar jag mig i ärade kunders välvilliga åtanke.
Mariehamn den 14 maj 1902

Högaktningsfullt
Karl Karlsson

Starten av den nya affären gick bra och verksamheten lär genast, till förfång för Kalles tidigare arbetsgivare, ha dragit landsbygds kunder från *J.E. Sundström & Co.* Makarna Karlssons ställning i Mariehamn stärktes och Kalle fick en hel del sidouppdrag. Familjen växte och hösten 1914 var Majken höggravid för sjunde gången. Men 1914 blev ett tungt år för Kalle och Majken. På hösten 1913 hade affären gått i konkurs och stadsgården med bl.a. familjens bostadshus hade sålts på exekutiv auktion den 30 december och nu var man redo att i skuggan av första världskrigets utbrott flytta till Åbo.

Kapten J. E. Sundströms lycka varade inte heller för evigt. Han hade öppnat filialer i bygderna utanför Mariehamn, etablerat sig som smörexportör och varit ekonomiskt engagerad i *Badbusbolaget, Ålands kommunikationsaktiebolag* och *Ålands Skärgårdstrafik*. "År 1903 går Johan Edvard i konkurs, knappt att spillrorna blir kvar." Kapten Sundström tvingades nu, 60 år gammal, att gå till sjöss. Han fick i juni 1905 i uppdrag att från Amerika hämta hem ett mer eller mindre skrotnings-

färdigt och oförsäkrat segelfartyg. På väg hem gick fartyget under på Atlanten den 13 november. En del av besättningen räddades men fem man drunknade och bland dem kapten Sundström.

Jag tycker det finns tydliga paralleller mellan familjerna Sundströms och Karlssons öden. Båda växte fram ur tämligen små förhållanden, växte socialt och ekonomisk men föll pladask. Men de hämtade sig, trots svåra år med krig, sjukdom, depression och dålig ekonomi gick det med tiden riktigt bra för barnen i de båda familjerna. Men det är en annan historia. När det gäller min släkt, familjen Karlsson, tror jag att Kalle och Majken fick en god skolgång i "livets skola" hos familjen Sundström i Mariehamn där deras vägar av slumpen korsades.

Till dig som orkat läsa så här långt vill jag ställa en fråga: "Förstår du mina känslor för *Mannen vid ratten?*"

Sven Kullman

En smålänning kom till stan

En berättelse om min morfars äldste bror Carl Wilhelm Johansson.

Först en beskrivning av den småländska familjen:

Far: Nils Johan Jacobsson, född 1833-03-27 i Malmbäck.

Död 1913-08-13 Eskilstuna Fors.

Mor: Maria Christina (Maja Stina) Abramsdotter, född 1835-03-04 Stengårdshult. Död 1909-02-15 Eskilstuna Fors. Makarna ingick äktenskap 1858-12-30 i Byarum.

Barn:

Son: Carl Wilhelm Johansson, född 1859-11-15 Barnarp.

Död 1945-12-28 Eskilstuna Fors.

Son: Johan Alfred Jakobsson, född 1861-12-04 Barnarp.

Död 1933-05-17 Jönköping.

Son: Sven Axel Johanson, född 1864-05-20 Barnarp.

Troligen död före 1909 i USA.

Son: Claes Henning Johansson, född 1866-09-11 Barnarp (Min morfar). Död 1937-01-09 i Torshälla-Eskilstuna.

Dotter: Betty Ottilia Johansdotter, född 1869-06-19 Barnarp.

Död 1951-07-08 i Eskilstuna.

Son: Rickard Johnsson, född 1872-01-02 Sanseryd.

Död 1939 i Arizona USA.

Son: Ernst Gustaf Johansson, född 1874-04-19 Sanseryd.

Troligen död i USA.

Dotter: Ester Maria Hildur Johansdotter, född 1876-10-24 Bankeryd. Död 1879-03-31 i Bankeryd.

Son: Georg Efraim Johansson, född 1879-05-20 Bankeryd. Död i hissolucky 1920 USA.

Dotter: Ester Christina Johansson, född 1882-07-08 Bankeryd. Död 1956-08-24 Eskilstuna.

Son: Oscar Edvin Jacobsson, född 1885-10-18 Barnarp. Död 1928-06-10 Strängnäs hospital.

Carls far, Johan Jacobsson, var mjölnare och när Carl föds (1859) bor familjen i Hellestorp, Östra Kvarnen i Barnarp. 1879 flyttar Carl som dräng till Jörstorp socken.

1880 flyttar han tillbaka till familjen, som då bor i Hulebo Qvarn.

1881 flyttar han till Trånghalla i Bankeryd som dräng.

1882 flyttar han till Sköldinge i Sörmland som dräng och kvarnarbetare på Fridhem

1886 flyttar han som dräng på gården nr 20 i Torshälla.

1887 flyttar han som dräng på Jemmertuna i Köping

1888 flyttar han till Eskilstuna som dräng på Tunafors qvarn (ägare Erik Eriksson)

Carl bosätter sig då i huset Siegesberg (på Stenkvistavägen)

1888-10-03.

1888-10-06 ingår han äktenskap med Mathilda Amalia Berg från Köping

1890 föds dottern Edit Matilda

1892 föds dottern Karin Vilhelmina.

1894 övertar Carl C F Lundströms trävaru- och vedhandel och titulerar sig som Trävaruhandlare och Grosshandlare. Han bosatte sig då i Nyfors på Grindstugatan 6 vilket hus han själv lät uppföra.

1895 föds dottern Ada Hildur Amalia

1897 föds dottern Olga Margareta

1898 flyttade familjen till en villa i hörnet av Nyforsgatan och Drakenskjöldsgatan

Vid sin död 1945 bodde Carl i villa på Svengrensgatan 28 i Eskilstuna.

Enligt Walter Ångmans artikel i tidningen Folket 1979-07-04, gillade Carl bilar. De fanns i garaget i villan på Nyforsgatan 9. Bl.a. fanns en Opel – hög som en buss – och en Trotos, utrustad med ett signalhorn som skar genom märg och ben.

C W Johanssons Brädgård blev framgångsrik. Tack vare den då ganska livliga byggnadsverksamheten i Eskilstuna utvecklades rörelsen snabbt. Det fanns även annat byggnadsmaterial än trävaror till försäljning och senare såldes så gott som alla slag av byggnadsvaror. År 1916 ombildades företaget till bolag och för att kunna säkerställa leveranserna och hålla konkurrenskraftiga priser förvärvade bolaget

AB Kvicksunds tegelbruk och ingick som hälftendelägare i AB Eskilstuna Murbruksfabrik. Bolaget representerade dessutom flera av Sveriges betydande byggnadsindustrier.

(C W Johanssons Trävaruaffär på Åsgatan eldhärjades natten till den 9 april 1967.)

Carl titulerar sig som byggmästare och köper 1905 av OFVJ fastigheten benämnd Carlsvik med areal av 45 ar för 1.000 kr. Carlsvik, Görjan 1:5 Sjölidsvägen 5, Bälgviken. Huset användes som sommarbostad. (Huset finns fortfarande kvar.)

Enligt adresskalender för Eskilstuna år 1909 bor familjen på Nyforsgatan 114 och har telefon nr 232.

Trävaruföretaget har adress Tegelbruksgatan 2 och telefon nr 101.

Senare anges adressen som Åsgatan 2 i kvarteret Furan då utrymmet utvidgades från en till sju tomter.

I byggenskapen av Nyfors tog Carl aktiv del både som leverantör av trävaror och som kommunal förtroendeman i byggnadsnämnden åren 1909 - 1918.

Han var även en av ledamöterna i Stadsfullmäktige.

(Från boken Eskilstuna Stadsfullmäktige 1863-1914)

Invaldes 9/1 1908 för tiden intill utgången av år 1910.

13/4 1911 valdes han intill 1912 års utgång. Dessutom invaldes han 9/11 1911 i egnahemskommittén.

12/12 1912 remitterades en motion till utskottet, av herrar Carl Erickson och C W Johansson i fråga om nybyggnad för realläroverket å kvarteret nr 32 i Nyfors. Motionen avslogs 9/1 1913. Fullmäktige beslutade istället att uppföra en läroverksbyggnad å det område från kyrkoherdebostället Tuna, som staden erhållit tillstånd att expropriera.

9/1 1913 valdes C W Johansson för åren 1913-1916.

11/6 1914 beviljades ett förslagsanslag av 569.000 kr till uppförande vid Bahlsta av en ny arbets- och försörjningsinrättning. Beslutet fattades (däribland av C W Johansson) med 44 röster mot 6.

12/11 1914 tillstyrktes bifall till fru Albertina Nyströms samt herrar A L Lindhagens, C Åkerbergs och C W Johanssons, av utskottet efter omedelbar beredning, av motionen om inskränkande av bestämmelser i fråga om handeln med spritdrycker, vin och öl, vilket tidigare bestämts 7/8 och 25/8.

Carl var även suppleant i 1909-1914 års taxeringsnämnder för nya stadsområdet (Kloster och Fors).

Enligt adresskalender för Eskilstuna 1911 kan läsas följande:

Grindstugatan 6

C W Johansson äger Drakenskjöldska åkern tomt nr 114, tomt nr 90, 94, 95 A och Ingatorp tomt 87, 89, 91.

C W Johansson Nyfors, Disp. O Jonsson Sparreholm och A Eriksson Flenmo, Helleforsnäs äger tillsammans Åminne ångsåg i Lilla Mellösa socken. Vesterviks ångsåg äges av C W Johansson Nyfors.

I boken "Egen härd är guld värd" Egnahemsrörelsen i Eskilstuna av Bror-Erik Ohlsson, står att läsa följande ang. tillkomsten av Egnahemssamhället i Odlaren:

Midsommardagen 1908 bildades Föreningen Odlaren u.p.a, och köpte in 250 tunnland styckat i 77 lotter. Dessa skulle säljas till blivande egnahemsägare och torven skulle bli om möjligt en lönande affär. Elva personer tecknade sig för fyra andelar. Insatsen i föreningen var 30 kronor för en andel. Efter ett år fanns 19 nya medlemmar. Tomtpriserna låg på mellan 150 och 180 kr. Alla tomter tycktes vara över 5000 kvm. Mot slutet av 1910-talet var alla tomter sålda. Grosshandlare C W Johansson ägde år 1919 tomterna nr 97-104, 135-137, 147-180 samt del av 31. Han var också aktiv i den bildade Brännrotvsvöreningen Odlaremossen u.p.a.

31/8 1924 ansåg man att föreningen numera ej nämnvärt verkade för medlemmarna. Likvidationen godkändes av länsstyrelsen 8 mars 1925.

C W Johansson beskrivs av W Ångman som en man med hårda nypor och med sinne för affärer (kallad Trä-Räven i folkmun). Försäljning av kutterspån till bränslebehövande under första världskriget och plaskdamm för barn i Kajerdparken var dock populära åtgärder av denna till synes så barske och respektingivande man.

Möjligheterna för Carls föräldrar och syskon på landsbygden i Småland att försörja sig som mjölnare, drängar och pigor var knapra varför han troligen rekommenderade dem att komma till Eskilstuna, som var en stad i utveckling.

Av Carls 9 syskon avled en syster i tidig ålder.

4 bröder emigrerade till USA:

Richard 1890. Enligt ett tidningsurklipp från 1897, som bifogats ett brev till min morfar Henning, har Richard sålt

Carlsvik

äganderätten till tidningen Texas Posten jämte tillhörande inventarier och tryckeri. Enligt USA:s federala folkräkning 1930 bodde Richard och hustrun Ella Johnsson i Pinal Arizona. Han arbetade inom Copper Mines.

Sven Axel 1893. Troligen avliden före 1909.

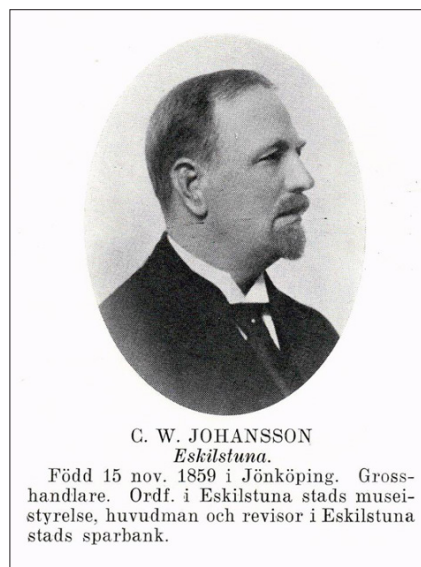
Ernst 1894. Enligt osäker uppgift levde fortfarande 1935.

Georg i början av 1900-talet. Omkom i hissolöcka 1920.

Brodern **Alfred** kom till Eskilstuna 1886 men flyttade tillbaka till Småland 1888. Brodern **Henning** kom till Eskilstuna 1895 med hustru och en son, blev kvar och arbetade vid Gevärsfaktoriet. Fick ytterligare två söner och två döttrar. Yngsta dottern blev min mamma.

Systemen **Ester** (gifte sig 1914 i Eskilstuna) och brodern **Oscar** kom till Eskilstuna 1897 tillsammans med föräldrarna **Johan och Maja-Stina** och blev kvar.

Systemen **Betty** kom till Eskilstuna 1900 och blev kvar och gifte sig 1904.

C. W. JOHANSSON
Eskilstuna.

Född 15 nov. 1859 i Jönköping. Grosshandlare. Ordf. i Eskilstuna stads museistyrelse, huvudman och revisor i Eskilstuna stads sparbank.

Bilder från
Eskilstuna Stads-
museum, Eskilstuna
Stadsarkiv, Bygde-
band och Porträttgal-
leri Södermanland.

Maud Netzel

Nya medlemmar

Nedanstående nya medlemmar hälsas hjärtligt välkomna till Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening och vår ambition är att ni skall ha stor glädje av ert medlemskap.

Styrelsen

Bitte Gustafsson	Eskilstuna	Britte Hedbring	Strängnäs
Mia Brunell	Eskilstuna	Åke Axén	Eskilstuna
Kim Grützelius	Björnlunda	Raili Riig	Strängnäs
Anders Lagander	Stallarholmen	Kristina Rosén	Strängnäs
Irené Lundström	Eskilstuna	Vivan Nilsson	Strängnäs
Åsa Sandberg	Eskilstuna	Gösta Werling	Strängnäs
Rigmor Eriksson	Strängnäs		

Bergslagsarkiv - källa till kunskap för släktforskare

Alltsedan Rademachers dagar har kontakterna mellan Eskilstuna och den omgivande bergslagsregionen varit livlig. Hur kan man då som släktforskare få ökad kunskap om regionens historia och de miljöer där släktingarna levt?

Föreningen Bergslagsarkiv väcker intresse för Bergslagens historia, sprider kännedom om arkiv som belyser regionens historia och främjar arkivforskning rörande Bergslagen. Med Bergslagen menar vi Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Värmlands, Västmanlands och Örebro län. Föreningen har drygt 200 medlemmar bland privatpersoner, föreningar, arkiv och museer i dessa trakter. Bland medlemmarna finns Eskilstuna stadsarkiv och Arkiv Sörmland.

Föreningen ger årligen ut årsboken "Bergslagshistoria" som speglar Bergslagens historia ur olika perspektiv. Genom åren har många artiklar med koppling till släktforskning publicerats i årsboken. Till exempel har Elisabeth Thorsell med utgångspunkt från en bouppteckning kartlagt en gruppigas liv vid 1800-talets början, Ingrid Nilsson och Lisa Wendelius skrivit om kvinnorna i GUIF och Anna Götzlinger berättat om fristadsbor i arkiven. I årets upplaga finns bland annat artiklar om busskungen Knut Oskar Gustavson, på sin tid verksam i Eskilstuna, och Hälleforsnäs bruks historia. Från och med 2018 innehåller årsboken också korta historier ur arkiven - aptitretare ur det rika bergslagshistoriska material som finns bevarat.

Föreningen Bergslagsarkiv genomför också seminarier och en årlig vårutflykt. Ifjol besökte vi Flens kommun och bjöds bland annat på en visning av bruket i Hälleforsnäs och ett besök på Björndammens masugn. Tidigare exkursioner har, för att nämna några, gått till Sandvikens Järnverk, bergsskolan i Filipstad och järnvägar i Uppland.

Mer information om föreningen finns på www.bergslagsarkiv.se

Oskar Nilsson

Far under ockupationen och tiden därefter i Lögumkloster, DK, 1943 – 1956

Sönderjylland (Nordslesvig) är den del av Jylland som går från Kongeåen ned till den tyska gränsen och omfattar även ön Als. Denna del liksom Sydslesvig och Holsten blev tysk 1864 då Danmark förlorade kriget mot Tyskland. Efter Första världskriget 1920 gjordes en omröstning och Danmark fick tillbaka Sönderjylland. I Sönderjylland har i generationer bott tyskar och danskar ihop - på gott och ont. Sedan kom Andra världskriget som självklart skärpte stämningen och även flera år efter freden. I övriga Danmark fanns inte två nationaliteter och två kulturer som i Sönderjylland. Min far kom som landsfiskal till Lögumkloster 1943. Lögumkloster var då en by på cirka 1200 invånare men distriktet omfattade även flera mindre byar. I genomsnitt var 50 % tyskar och 50 % danskar i Lögumkloster.

Lögumkloster, eget vykort

Att där vara landsfiskal var komplicerat och krävande. Det var svårt att hålla ordning mellan byns oliksinna och ockupanterna. De sistnämnda ansåg t. ex. att utgångsförbud, värdshusens stängningstid och spritförsäljning enbart gällde för byns invånare. På den punkten var far korrekt och det satte honom i flera prekära situationer med förhör och tillsägelser hos byns tyske kommandant. I övrigt hände ganska mycket i hans område. Bland annat blev två flygplan nedskjutna. 1943 var det ett engelskt flygplan och 1944 en amerikansk ”flygande fästning”. Bägge planen var på väg hem till sina stationeringar i England efter bombningar i Polen och Östtyskland. Alla dog 1943 men 1944 överlevde 6 utav 8. I båda fallen skulle en polisutredning göras. ”Den blev aldrig fullständig” skriver far, ”då allt inte kunde nedtecknas efter-

som vapen och annat hemligt inte fick komma till tyskarnas kännedom”. I genomsnitt hade han 6 timmar till förfogande att ta sig an överlevande, registrera döda, kontakta läkare och ambulans, brandkår och polischefen i Tönder och att förhöra vittnen innan tyskarna tog över. Den skadade piloten i det amerikanska planet bad far ta hand om hans pistol som först blev gömdt i uthuset, senare nedgrävd i en annan by. De sårade blev skickade till sjukhuset i Tönder. Samma kväll kom far ihåg att han inte hade fått med sig pistolhölstret och att det vid nedslagsplatsen fanns vittnen som var tysksinnade som kunde berätta att han måste ha tagit pistolen då hölstret var tomt och det var straffbart. Han åkte därför till sjukhuset och fick tag på en läkare som förstod problematiken. Läkaren fick tag på en orädd sjuksköterska som tog hölstret mellan benen under uniformen och spankulerade förbi de tyska soldater som satt vakt i korridoren. Efter sjukhusvisningen skickades de 6 amerikanerna till koncentrationsläger i Tyskland. Först till Stalag 6, sedan till Stalag 4 och sist Stalag 1 luft. Två av dem återkom och träffade min far vid 50-års jubileet i Lögumkloster 1995.

Det amerikanska planet, eget foto

I augusti 1943 sa regeringen nej till ”standretter” och dödsstraff mot danskar och avgick. Därefter var Danmark utan regering. Landet styrdes av ett Departement. Koncentrationslägret Frøslev började byggas och placerades ganska nära gränsen till Tyskland (idag är det museum). Syftet var att förhindra och fördröja transporten av danska fångar till de tyska koncentrationslägren men det lyckades inte helt.

Fröslev blev klart sommaren 1944. Samma sommar visade SS- generalen Pancke sitt missnöje med danska polisens arbete genom att arresterade poliser och andra i Jylland och den 19 september 1944 slog de till och arresterade poliser i hela landet. Som tur var hann många "gå under jorden". Danmark blev därmed utan polis fram till 8 maj 1945 då polisen officiellt tillträdde igen.

Den 19 september på förmiddagen skulle far åka till stationen i Tönder för att avlägga rapport till polismästaren. Var det något viktigt fick man inte göra det på telefon på grund av avlyssning. När han svänger in mot polisstationen i Tönder ser han att den är omringad av tysk militär. Han svänger snabbt in på en tvärgata, söker upp en tobaksaffär och ringer till stationen. Den vakthavande skriker i luren: "Håll dig borta, de har tagit hela skiten". Därför söker han upp det pensionat där han vet att kollegerna brukar träffas. Där bestämmer han sig för att tillsammans med två andra lämna byn och gå under jorden. De tre lyckas komma iväg. En lämnar dem så småningom för att uppsöka sin familj. Far och den andra personen kommer på småvägar fram till ett ställe där de kan gömma bilen i en höstack. Därefter fortsätter de till fots men har svårt att hitta övernattnings, ingen vågar ta emot dem förrän de kommer till en gård där bonden säger: "Ni kan sova i ladan för jag kan ju inte veta vem som lägger sig där". Senare får de hjälp med kläder och skor eftersom uniform och stövlar är avslöjande. En fotograf och en präst hjälper dem med ny legitimation och med ett annat namn. Efter några dagar lyckas de komma fram till Köpenhamn och där påbörjar de det illegala arbetet tillsammans med andra från Sönderjylland som också har kommit dit.

I början av 1945 bestämmer de sig för att återvända till Sönderjylland eftersom de är oroliga för att tyskarna, som är allt mer desperata, skall stänga Storebält då de förväntar sig att de allierades invasion ska ske vid Jyllands västkust. Far

och de andra önskar att få vara i närheten av sina distrikt eftersom de är övertygade om att krigsslutet är nära. De inkvarteras i Ödis Bramdrup (by utanför Kolding) på olika ställen och fortsätter med sin illegala verksamhet. Den 17 mars har några uppdrag i Århus och far i Brande. Därifrån kommer han tillbaka samma kväll. Den 17 mars på kvällen slår Gestapo till i Århus och den 18:e på morgonen i Ödis Bramdrup. Far vaknar vid att 6 personer varav två med gevär står i rummet. Efter lite tumult körs han till Gestapos huvudkvarter "Staldgården" i Kolding. Samtliga fängslas och förhöras under tortyr. Far skriver att han kom lindrigare undan än hans chef. Den 14 april överförs alla till Fröslev.

Den 5 maj släpps de fria och återgår inofficiellt i tjänst. Fröslev döps om till Fårhus och där interneras distriktets invånare som har sympatiserat och arbetat/handlat med tyskarna. När det gäller distriktets 11 landsfiskalområden så internerades i allt 900 och från fars distrikt 200. Det säger lite grand om hur det var i Lögumkloster och vad som krävdes av invånarna framöver. Varje landsfiskal skulle förhöra och ansvara för sina internerade.

Efter kriget dömdes de fyra gestapomännen och de fem danska nazisterna från Kolding som deltog vid förhören. Gestapomännen fick fängelse men benådades efter några få år och skickades tillbaka till Tyskland. Fyra av de danska nazisterna fick dödsstraff och en fick livstidsfängelse.

Här avslutar jag berättelsen men flera år efter krigsslutet var det mycket oroligt i Lögumkloster. 1949 fick den tyska skolan öppna igen. Flera från min klass flyttades dit även om de inte ville. Med tiden har de två kulturerna trots allt lärt sig att respektera och leva med varandra. De åren vi bodde där visste man vem som var vem och anpassade sig därefter. I folkmun sa man att de som hade flaggstång var danskar. Jag har bara bra minnen från min barndom i Lögumkloster. Mina kompisar kom från bägge läger men ändå känner jag

när jag kommer till byn något i luften som gör att jag är försiktig i kontakten med invånarna. Jag vet att många minns min far men jag vet inte vem jag pratar med. Det sa jag till en representant för Lokalarbivet i Lögumkloster då jag överlämnade min reviderade berättelse om far och fick svaret: "Vi har lärt oss att respektera varandra". Jag reviderade berättelsen det vill säga tog bort "känsliga" namn då anhöriga kan finnas kvar i byn. Originaldokumentet är fortfarande sekretessbelagt.

Eva Vajstedt

Fröslev 1945, eget foto

Aktiebrevsamlande och släktforskning

Går det att kombinera samlandet av gamla aktiebrev och släktforskning? Finns det några synergier i den ena eller andra riktningen? Svaret på båda frågorna bör vara 'ja'. Vem har inte lagt märke till och försökt att få veta mera om namnen på de gamla aktiebrev, oavsett om de representerar bolagets grundare, ingår i bolagets styrelse eller är namngiven innehavare av aktien? Självt har jag många gånger frågat mig varför en viss person ingår i styrelsen för ett visst bolag och vilka relationer som kan ha funnits mellan bolaget ifråga och andra bolag vid samma tid. I andra fall kan man se att stiftarna lämnar bolaget relativt snabbt och engagerar sig i helt andra bolag. Varför? frågar man sig då. Eller också förhåller det sig så att den som tecknat sig för aktier i bolaget relativt snart säljer sina aktier, dvs i praktiken överger bolaget. Visste vederbörande mer än andra vid det tillfället? Dyker vederbörande upp som aktieägare i något annat bolag en kort tid därefter? Ja, det är mycket som man kan fundera över och en reflexion som jag inte kan undgå att göra är att frågeställningarna är lika dana idag som för etthundra femtio, etthundra eller femtio år sedan.

När man på detta sätt 'botaniserar' i sina gamla aktiebrev finns inte sällan i bakhuvudet tankar på att någon släkting kan ha varit engagerad i bolaget. Sådant är ju alltid intressant att få veta. Oavsett hur det gick för bolaget ifråga. Självt hör jag en släkt som är relativt väl kartlagd av äldre släktingar. Men ingen av dessa har någonsin nämnt gamla aktiebrev som en källa till sin släktforskning. Därför tillåter jag mig att berätta om en egen upptäckt nyligen. Ett aktiebrev som jag har i min samling gavs ut av Bankfirman Bruno Söderström år 1918. När jag utan egentligt syfte tittade på betyg som min

för 25 år sedan avlidne far, efterlämnat, fann jag ett tjänstgöringsintyg från Bankfirman Bruno Söderström, daterat den 15 januari 1917, undertecknat av Bruno Söderström själv. Jag kunde läsa att min far "från den 12 oktober 1916 t o m den 15 januari 1917 såsom elev tjänstgjort hos oss, har därmed deltagit i arbetet inom våra bank-, fond-, varu- och utländska afdelningar samt biträtt med inom resp. afdelningar förekommande göromål ... och därvid ådagalagt stor flit och noggrannhet i sitt arbete". Detta får jag alltså veta drygt nittio år senare. Förhållandet, som jag inte haft en aning om, gör naturligtvis min aktie i Bankfirman Bruno Söderström extra intressant. Jag vill då naturligtvis veta mera om Bankfirman Bruno Söderström och finner att den emitterade aktier under vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918. Före 1918 innehöll den svenska Banklagen inget förbud för en enskild person eller ett handelsbolag att bedriva inlåning från allmänheten, vilket Bankfirman Bruno Söderström delvis ägnat sig åt. En lagändring detta år föranledde bankfirman att grunda ett bankaktiebolag på vilket rörelsen överläts, nämligen Provinsbanken. Bruno Söderström var en av Provinsbankens grundare och även ledamot av dess styrelse. Hans namnteckning återfinns längst ned t v på aktiebrevet. (Min far hade då lämnat firman.)

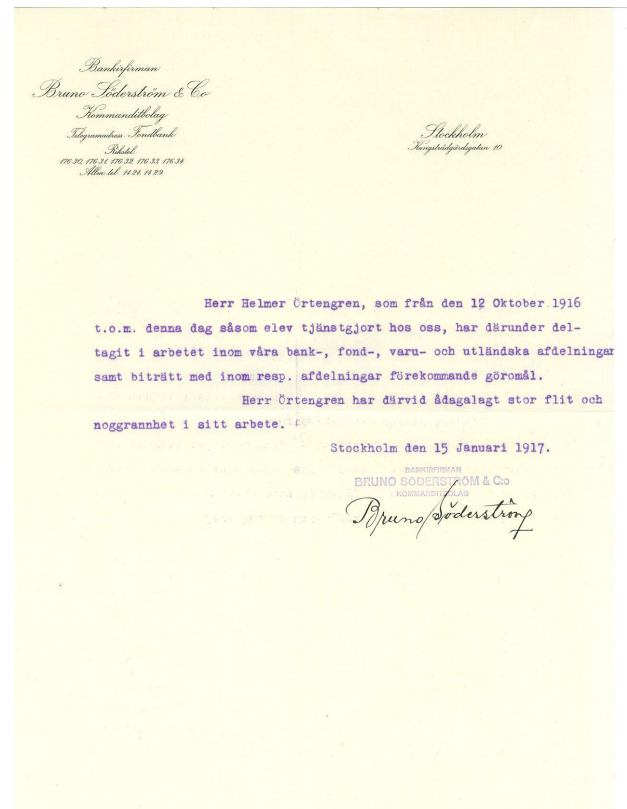

Under hösten 1919 övertogs Provinsbanken av Mälareprovinsernas Bank, grundad redan 1903, med Provinsbanken

som en av sina större kunder vid den här tiden. Sedan Provisbankens ytterst prekära ställning blivit känd, tvingades Mälareprovinsernas Bank att rädda resterna av Provinsbanken, bl. a. genom en nyemission 1919. Svåra tider närmade sig snabbt för de svenska bankerna och 1922 var bankkrisen ett faktum. Mälareprovinsernas Bank rekonstruerades det året – rekonstruktionen var avslutad i augusti 1922 – varvid avskrivningar på ca 60 milj. kronor gjordes för förlusttäckning. Den rekonstruerade banken namnändrades till Mälarebanken som tillfördes friskt aktiekapital 1922. Banken övertogs per årsskiftet 1925/26 av Svenska Handelsbanken.

Tack vare min far (som efterlämnade ett och annat dokument av 'historiskt' värde) har jag fått lära mig en hel del om Provinsbanken, om Mälarebanken och om min fars arbetsgivare i slutet av år 1916. Så nog finns det fog för att relatera sina släktdokument till de gamla aktiebrev och vice versa. Jag är övertygad om att det mesta i det här sammanhanget ännu är ogjort. Lycka till Du som är intresserad av såväl gamla aktier som den egna släkten!

John Örtengren

Ja e törpare ja

Ett år har gått sedan jag gick nybörjarkursen och det har varit omtumlande att söka sina rötter. Vintermånaderna ägnade jag mycken tid, vårmånaderna mindre och sommarmånaderna inte alls åt släktforskning vilket gjorde att när jag i mitten av september startade igen var det nästan som att börja om.

Som många med mig har jag ringa kunskaper om min bakgrund. Mina föräldrar var födda i Sörmland och kom från enkla förhållanden. De fick barn sent i livet vilket in- neburit att jag varken träffat mina morföräldrar eller min farmor. Farfar har jag ett svagt minne av. Mamma och hennes enda syskon, en bror, förblev ogift, min pappa var yngst av 4 syskon. Alla är borta sedan många år. Fotografier lyser med sin frånvaro, det finns några få men inga namn. Med andra ord magert.

Jag började med mamma, kom ganska långt, fastnade här och där, lämnade några åt sitt öde för att fortsätta där det gick lättare, ivrig att söka mig bakåt i tiden. Blev sen nyfiken på pappas släkt men har nu insett att jag bör ta en del i taget,

så nu stretar jag på med mamma igen och börjar får ett "skel- ett". Men det dyker ofta upp något som väcker min nyfiken- het och som gör att jag överger släkten och i stället grottar ned mig i diverse artiklar och böcker. Det kan vara nödären, soldatlivet, oäkta barn osv.

Sakta växer en släkt fram mest bestående av drängar, pigor, torpare, bönder, rättare, och några få soldater. Alla födda och döda i socknar i mellersta och nordvästra Sörmland. Där lever de sina strävsamma liv och där dör de.

Men så dyker han upp, skåningen Pehr, född 1800 i Gödelöv, oäkta son till Hanna som 1802 lämnar Skåne för att bli piga i Sparreholm. Hanna gifter sig med en torpare och lever ett långt liv på ett torp i Hyltinge socken.

Pehr blir torpare på Ängstugan, Hyltinge, och gifter sig med den 15 år äldre Maria Carlsdotter. Tillsammans får de 6 barn men drabbas hårt i början av 1833 då 4 av barnen dör i kikhosta inom loppet av 4 dagar. En av de två överlev- ande sönerna övertar så småningom torpet. Pehr och Maria

bor kvar och uppnår bägge hög ålder, 78 resp. 86 år. De får uppleva att ytterligare ett barn dör före dem. Anders Persson, 40 år, (min mormors morfar) hittas ihjälfrusen i en snödriva en decemberdag 1861 mellan Eskilstuna och Stenkvista. Mina släktingars olika öden berör mig starkt och emellanåt måste jag pausa några dagar för att rensa huvudet från alla tankar som snurrar.

Ingrid, stolt yrkeskvinna. Fotot är från tidigt 40-tal. Hon utbildade sig till mentalskötare och arbetade på Sundby Sjukhus från 1941 fram till sin pension 1971. "Ylvali, du ska utbilda dig och inte bli ekonomiskt beroende". Bra råd från en kvinna född 1911. Källa okänd

Från Pher kanske det finns danskt blod i mina ådror, väldigt utspätt, men ändå? Det är ju nära över sundet! Genom DNA eller andra sökvägar kanske något kommer fram så småningom. Då får jag ta en tur till Danmark, äta smörrebröd och dricka danskt öl!

Att noga dokumentera källor och annat av intresse sitter i sedan kursen och det lönar sig. Jag gillar att skriva med blyerts, göra små noteringar och bläddra bland alla papper men lite rörigt är det. Så nu är det dags att bli lite mer strukturerad. Positivt är också de föredrag och andra aktiviteter som föreningen ordnar där möjlighet finns att fördjupa sina kunskaper och träffa andra medlemmar.

Min pappa sjöng ofta och just nu poppar värmlänningen Gunde Johanssons "Torparvisa" ideligen upp i huvudet: Ja ä törpare ja ä ja har dä så bra, Ja ligger på söffa för så ska dä va, Å gräset dä växer å rögen han gror å mor ho mal kaffe å grisen blir stor. Åhåja ja, Åh håja ja.....

Jag tror inte så många torpare särskilt ofta låg på sofflocket och hade det bra, tror ni?

Ylvali Westerberg/Strängnäs

Skolfoto från Koppartorps skola, Eklängen. Min mamma, Ingrid f. Petersson, föddes 1911 så fotot bör vara från runt 1920. Hon har kryssat sig själv på fotot. Fotograf okänd

Kopparbergs skola var en B-skola. Den byggdes år 1900 och var i bruk t.o.m. 1962. Skolan var indelad i småskola klass 1-2 och storskola klass 3-6. Med på bilden är de två lärarna, Minna Karlsson, lärare för klass 1-2 mellan 1902 och 1944 samt John Eriksson, lärare för klass 3-6 mellan 1917-1952. Uppgifterna om skolan är hämtade från bloggen Eklängen förr och nu. Skolan är i dag privatägd.

Presentation av lokalvärdar i Strängnäs

Lokalvärdarna skall se till att lokalen på Källgatan 3 B (Studieförbundet) är öppen för medlemmar i samband med öppet hus. De skall i första hand hjälpa medlemmar som har problem samt se till att det finns kaffe för de som vill ha det.

Lena Sundin Andersson, Lokalvärdinna och med i redaktionen för Anbudet. Släktforskat sedan 1980-talet.

Gunilla Hård, 58 år född i Alingsås men bostad i Strängnäs större delen av mitt vuxna liv. Började släktforska 2011 genom att gå grundkurs hos föreningen och gick med och här är jag kvar - i roller som Lokalvärd, Kursledare och numera med i gruppen för Berättarkvällar. Jag är uppvuxen i Bergslagen där jag även har mina rötter, har det visat sig genom min släktforskning.

Eva Vajstedt, har varit medlem av föreningen sedan slutet av 80-talet men blev Lokalvärd 2016 och från våren 2017 medansvarig för Berättarkvällarna i Strängnäs. Eftersom det idag är svårt att hitta medlemmar till föreningens uppdrag och tycker släktforskning är intressant och viktigt att synliggöra bestämde jag mig för att ställa upp.

Lokalvärd Kerstin Nilsson, 71 år, född i Brännkyrka församling, Stockholm. Föräldrarna lämnade huvudstaden bara ett och ett halvt år senare för att flytta till Strängnäs där jag är uppväxt och fortfarande bor. Arbetade många år på

Lena Sundin Andersson

Eva Vajstedt

Lillemor Spoong

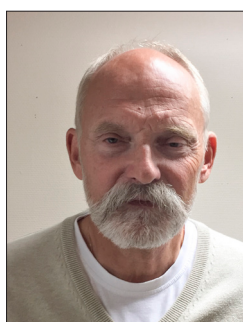
Gunilla Hård

Kerstin Nilsson

Ingela Fängström

Hans Liljenstolpe

Inggärd Jensen

Ulla Rettler

Christer Ståhl

Tina Höijer

Inger Larsson

Eskil Ward

Kate Hertzell

Lars-Erik Pettersson

regementet och när det lades ner 2007 fick jag avtalspension och tid för att gå en släktforsarkurs. Sedan dess hängiven släktforskare och funktionär i föreningen, förutom lokalvärd även kursledare och sammanhållande för släktforskarutbildningen i Strängnäs. Skickar även kontinuerligt ut information via epost till Strängnäsmedlemmarna om verksamheten i Strängnäs.

Lillemor Spång, har forskat sen 2010, mest i Uppland och Östergötland. Lokalvärd och dataansvarig i Strängnäs som gillar att hjälpa människor.

Lokalvärd, Ingela Fångström, jag blev medlem i ESSF 2006 då jag började släktforska. Har varit ledamot i styrelsen ett antal år. Numera är jag endast lokalvärd. Det är ett trevligt sätt att träffa medlemmarna och att hjälpa till att leta i arkiven. Jag ägnar mig numera åt min egen släktforskning, som varit vilande en lång tid.

Hans Liljenstolpe, lokalansvarig och lokalvärd sedan våren 2018. Ingår i styrelsen för föreningen, så presentation i övrigt kan läsas i Anbudet nr 3.

Tina Höijer är lokalvärd, assistent på kvällskurser i släktforskning, och ingår i aktivitetsgruppen för "temakvällar" i Strängnäs. Är 57 år, född i Åker, bosatt i Strängnäs. Har släktforskat i ca 10 år, mest på pappas sida där minst åtta generationer av anor finns i Södermanland (mamma från Tyskland). Har historia och kultur som stora intressen och är delägare i ett reseföretag med inriktning på Asien.

Inggård Jensen, 68 år. Jag började med släktforskning när jag flyttade till Enköping 1975. Där har jag mina rötter på pappas sida. Gick med i ESSF när jag flyttade till Strängnäs ca 1986. Är värd för att man träffar folk och kan kanske hjälpa till. Jag hjälper även till på kurser som assistent. Jag har mina rötter i Uppland, Gästrikland och Blekinge/Danmark.

Inger Larsson, café- och lokalvärd, född i Gävle, men har bott från Luleå i norr till Helsingborg i söder. Familjen har även tillbringat ett antal år i Tanzania och på Sri Lanka.

Mitt intresse för mina anfäder har alltid funnits. I och med pensioneringen lärde jag mig hur man letade i kyrkböckerna och kunde forska om skrönorna var sanna.

Ulla Rettler, när vi flyttat från Stockholm till Strängnäs i mitten av 1980-talet väcktes mitt intresse för släktforskning. Jag visste att farfar kom ifrån trakten. Efter en nybörjarkurs blev jag medlem i ESSF och började släktforska och på den vägen är det. Förutom att vara lokalvärd sköter jag lokalens bibliotek. Glöm inte bort böckerna där finns mycket intressant att hämta även för en erfaren forskare.

Eskil Ward, lokalvärd sedan 2015. Ingår i styrelsen för föreningen, så presentation i övrigt kan läsas i Anbudet nr 3.

Christer Ståhl, lokalvärd sedan 2013. Ingår i styrelsen för föreningen, så presentation i övrigt kan läsas i Anbudet nr 3.

Kate Hertzell

Ok, jag är pensionär. Jag har varit medlem i ESSF i 6-7 år!! Mitt stora intresse är annars folk och gillesdanser. Dansar tre gånger i veckan.

Lars-Erik Pettersson

Född 1951 och uppvuxen i Uppsala. Flyttade till Strängnäs 1974 efter att ha utbildat mig till officer. Har tjänstgjort som utbildare av stridsvagnsbesättningar P 10, P 1 och Pansartruppskolan i Skövde. 1985 blev jag skoladjutant på Arméns Motorskola som flyttades till Skövde 1992. Slutade i Försvarsmakten 1993 och drev eget åkeri under 10 år. 2005 anställdes jag vid Armémuseum med tjänstgöring inom det då nybildade Sveriges Militärhistoriska arv där Arsenalen ingår. Fritiden har ägnats åt skytte och mina två dvärgtaxar, den första drivande och den nuvarande är viltspårchampion och mamma till 14 valpar i tre kullar. Började med släktforskning för ca 15 år sedan och har konstaterat att jag är till 60 % Upplänning och 40 % Västmanlänning.

Nästa nummer av Anbudet postas den 24 maj
Redaktionen har manusstopp den 26 april

Fröslunda i våra hjärtan

Det var den 15 november en ovanligt varm senhöstkväll och vi hade Cafékväll på Dambergsgatan. Den här kvällen skulle inte bli som de andra kvällarna. Min mor sa ofta "idag är det syskonlotten få se om jag vinner igen". Syskonlotten var en naturlig del i mors kontakt med sina syskon och bestod av ett av staten ägt bolag som sålde så kallade penninglotter. Mor hade tur och vann ofta och den här kvällen blev det även vinst för mig. Jag hade indikationer på att det skulle komma många besökare med anledning av kvällens ämne. Vår lokal rymmer cirka 15 personer men då blir det trångt.

För något år sedan hade jag hört via en ungdomskamrat att det satt en grupp Fröslundabor på Högbovägen och pratade om gamla minnen. Jag kunde inte låta bli att forska vidare om denna företeelse och kom fram till att det måste vara intressant och trevligt även för våra föreningsmedlemmar. Sagt och gjort letade jag reda på en av de aktiva i gruppen, Jan Lundell. Han ville gärna komma till oss och berätta om Fröslundas tillkomst och utveckling.

Men mötet började inte alls bra! Jag hade glömt läsglasögonen, Jannes USB-minne fungerade inte och senare på kvällen fick jag också höra att grädden som jag tog ur kylen var sur! Det visade sig snart att trots missförhållandena så blev kvällen en stor fullträff.

Många gäster anslöt och det fanns inte en chans att få plats i lokalen men lösningen blev att vi tog ut två bord till köket och fyllde tomrummet med stolar. Vi packade ihop oss men trots detta fick tre personer sitta i ingången. Vi försökte få igång USB-minnet men fick det inte att fungera. Janne lyckades ändå skildra mycket underhållande om tillkomsten av Fröslunda och var de gamla torpen och gårdarna låg, under drygt två timmar. Frågorna bokstavligen "haglade" under föreläsningen och Janne (som under många år tagit hand om knattarna på fotbollsplan) tog nu hand om oss pensionärer på bästa sätt. Han värderade Fröslundas tillkomst som "större" än Vällingbys tillkomst i Stockholm eftersom Fröslunda kom före och blev föregångare.

Under kvällen återförenades många före detta Fröslundabor. Våra medlemmar var hela kvällen djupt engagerade oavsett om vi diskuterade var Luffarbacken låg eller när Fröslunda centrum byggdes så fanns också svaren. Tack vare Eskilskällan kunde vi trots allt visa några bilder från vårt Fröslunda!

Min "gamla" lärare från Fröslundaskolan kom också fram och sa "du måste ordna en träff med ämnet Vestermarken dvs området söder om Åsgatan i Eskilstuna och jag har också mycket att berätta om omgivningarna runt Marielund". Därför är min förhoppning nu att vi kan ordna en ny berättarkväll och att vi också då kan ta del av kartorna som Janne har samlat in och kan så mycket om. Vi blev 26 stycken besökare vilket visar att ämnet var efterlängtat och kanske ett rekord med antal besökare.

Hovs gård. Bild från Eskilskällan. Fotograf okänd.

Före mötet hade jag hade efterlyst ett foto, via Janne, på den gård med namnet Hov som fanns innan de fyra husen byggdes intill Hovängsvägen och som kallades för lilla Fröslunda där jag växte upp. Nu sitter jag och tittar på det efterlängttade fotot för att se om det kan vara "mitt" gamla kartträd, som numera är borta. Att få se hur gården såg ut efter så många år är bara det förnöjsamt. (Karta lika med att klättra).

Ett stort tack till Janne

Göran Olofsson

Om hur man vinner kungens gunst (bland annat)

Min farfars mormors farmors farfars far kallades Herr Jöns och var förmodligen Skånes genom tiderna fetaste präst. Hans vakna tid, som inte vigdes åt de fadersplikter kallet medförde, torde han ha ägnat åt fortplantningsverksamhet i närmast industriell skala. Hans hustru, min farfars mormors farmors farfars mor hette Sissel och måste, i betraktande av makens majestätiska omfång och hans favoritsysselsättning vid sidan av själavården, ha bjudit ett exempel på svårslagen kvinnlig underkastelse i både bildlig och bokstavlig mening. Men detta aktstycke ska inte handla om Herr Jöns och hans Sissel. I stället tänker jag ge några spridda glimtar ur den livsresa som tillryggalades av ett av de ättelägg som blev frukten av Herr Jöns reproduktionsglöd, nämligen sonen Lars. Lars kallade sig vid Stobæus som efternamn, ett namn som alla i syskonskaran antog efter en sengrekisk filosof Stobaios och som en av Lars skönandliga bröder vurmade för. Lars kommer fortsättningsvis att omskrivas som Lars S.

För att få pli på Lars S och en äldre bror – båda födda i början av 1630-talet i Göingebygden – städslade Herr Jöns en norsk informator, Jörgen Simonsson Schee, som skulle läsa med pojkar; själv studerade Schee teologi och hamnade så småningom som själasörjare i en skånsk prästgård.

Den robusta predikstolen i Stoby kyrka som, utan att ramponeras, uppbar Herr Jöns monumentala gestalt?

En marginalanteckning i sammanhanget:

En av Jörgen Simonsson Schees döttrar skulle komma att bli mormor till Carl von Linné. När informatorn var i tioårsåldern gick hans mor i Stavanger ett dystert öde till mötes. Någon omständighet som hade sin upprinnelse i en sjuk ko, ägd av en försupen präst, gjorde att hon hamnade inför skranket och dömdes till döden som häxa ”på bål och brand”. Eftersom hon ihärdigt bestred att hon skulle ha bolat med djävulen, ansåg rätten att hon borde beredas möjlighet att få lätta sitt samvete ”og fri sjelen fra helvedes pine”. Detta vällovliga syfte kunde bäst uppnås, dekreterade rätten i sin outgrundliga barmhärtighet, genom att frammana ett erkännande, om så krävdes genom tortyr. Och så, efter tillräcklig prygel och gissling kom erkännandet till slut och rätten kunde med egen samvetsfrid kasta henne som överbevisad häxa på bålet.

Något litet kuriöst är det allt att Carl von Linnés mormors farmor brändes på bål som häxa; av de båda släktingarna föll den ena offer för nattsvart vidskepelse medan den andre blev en fyrbåk i upplysningens tjänst.

Nå, informatorn lyckades uppenbarligen ingjuta både läslust och gudfruktighet i sina lärjungar ty båda blev så småningom själva prästfolk. Lars S hamnade 1669 som kyrkoherde i Ivetofta församling i Kristianstadstrakten. Han utmärkte sig som svensksinnad i en tid när många skåningar fortfarande kände sympati med danskarna; för bara kort tid sedan hade ju landskapet varit en del av det Östdanmark som gick förlorat till svenskarna genom freden i Roskilde 1658.

Efter danskarnas misslyckade invasionsförsök under det skånska kriget 1676 – 1679 hände det sig att den svenske kungen Karl XI gick i vinterkvarter på Trolle-Ljungby slott 1667/1668 i Lars S:s grannförsamling. Kungen kom i beröring med Lars S och denne tillvann sig majestätets bevågenhet, vilket sågs med avundsamma ögon av kyrkoherdens blivande förman, prosten Nissenius. För att slå Lars S ur brädet kunde prosten hala fram några egna ess ur rockärmarna, nämligen sin undersköna dotter Öllegård, 22 år, med tre yngre, lika täcka systrar. Ifall kunglig kättja skulle infinna sig vid åsynen av de unga mamsellerna var de – åtminstone underförstått – instruerade av fadern att gärna underblåsa ett ytterligare uppjagande av den unge kungens libido. Skön Öllegård föll kungen tveklöst på läppen och i protokollet kan man läsa att hon hade funnit ”icke allenast stor nåd för landsfaderns öga utan ock beredvilligt gått alla hans önskingar till mötes”. Jojo.

Som tack för kaffet samt för att Öllegårds fader ”lätit uppdukta döttrarna uti allt det, som låvligt och dygdigt(!)

är” förlänades prosten och hans barn ett adelsbrev och nobiliserades von der Wethering. Eftersom monarken lagt rabarber på Öllegård för egen del, fick småsysterarna hålla till godo med kungens kavaljerer. En av ungherrarna lär vid ett tillfälle – under vad som kanske må benämnas som amoröst nojsande – ha placerat en naken lillasyster i en vattenfylld ho. Episoden föranledde Ridderhusets heraldiker att i familjens adliga vapensköld infoga ett dussin vattendroppar vars väta begjuter tre underliggande rosor (förstås symboliserande de tre småsysterarna). Onekligen ett sofistikerat och underfundigt utslag av fräls humor. (Även Öllegårds insatser i Amors sällskap kunde säkert ha uppfordrat till konstnärlig kreativitet men hon ansågs nog, i egenskap av furstlig mätress, oberörbar i sammanhanget).

Prosten, som var sniken och utnyttjade sin kelgrisposition, roffade åt sig fastigheter lite här och var och såg bland annat till att strö salt i såren på Lars S genom att 1682 inkorporera hans feta församling i sitt eget kontrakt och transportera honom själv till ett annat, föga indräktigt pastorat ”med en ruinerad prestgård” i Träne socken i Skånes kargare trakter.

Lars S dog 1691. En mindre framstående (eller möjligen mindre nykter) fältskär skulle göra ett ingrepp i halsen på honom för att bota ”huvudvärk och ögonlidande” men råkade slinta med verktyget och skar huvudet av patienten i stället.

I eftermälet hette det (om Lars S, inte fältskären) att han var ”en välstuderad man och därjämte mycket vältalig och allvarsam... av alla älskad och ärad”.

Enligt ett kungligt brev borde till ”saliga mannen Herr Lars efterträdare utses någon tjenlig ung person till sterbhushets conservation”, en eufemism för att man enligt furstligt önskemål skulle ragga upp en pastor i blomman av sin ålder att föra den ärrade änkan till altaret och därmed också ärva pastoratet. Så skedde; änkan Maria Sorbonius konserverades av efterträdaren Lars Cronholm.

Makarna Lars S och Maria Sorbonius hade sex barn. Den äldste sonen blev kapten och stupade ogift i Poltava 1709, den övriga avkomman i några led framåt blev huvudsakligen militärer och kyrkliga funktionärer.

I jämförelse med sin far Herr Jöns hade Lars S tveklöst vansläktats. Herr Jöns och hans Sissel hade satt nästan tre gånger så många barn till världen. Nu hade Herr Jöns i sanningens namn lite bättre med tid på sig – han blev närapå 100 år. Dessutom var han en kärnkarl ända till slutet; det sades att han ”ägde den styrka att han på sitt 95:te år, oakadt en tjocklek av 5 brabantiska alnar, kunde sjelf stiga till häst”. Men det är förstås en helt annan historia.

Ulf Lindén

Synd och skam

Med gud som målsägare

Föredrag av Erik Magnusson, historielärare. Han berättade om lag och rätt och synen på synd och skam i äldre tider.

Tes: När stadsmakten i Sverige börjar använda Gud som målsägare, på 1600-talet, skapas en social katastrof bland befolkningen.

Ett väldigt intressant och roligt föredrag där föreläsaren bjöd mycket på sig själv och verkligen satte sin prägel på föredraget. Under 1600-1800-talen skiftade den dömande makten mellan kyrkan och staten.

Men på 1700-talet får Sverige en ny lagbok men det blir inte mer humana förrän i slutet då Gustav IIIs reformer kommer. **Hor och prostitution** var vanligt under den här perioden. Lägersmål, alltså brottslig sexuell kontakt utanför äktenska-

pet är 40% av alla brottsmål i Sverige.

Det är oroliga tider i Sverige med mycket krig och ogift man och soldathustru är då de vanligaste personerna som begår hor.

Det stora samhällsproblemet är **barnamord**.

Problemet växer under 1600-talet och ökar mycket under 1700-talet.

Dödsstraff för enkelt och dubbelt hor, horpallen och den uppenbara kyrkoplikten ligger bakom denna ökning av barnamord.

Ca 20 kvinnor/år åtalades för barnamord mellan åren 1635-1734.

Mellan åren 1759-1778 verkställdes totalt 617 avrättningar varav 217 gällde barnamord.

1778 inser Gustav III problemet med lagen och kyrkan.

Dödsstraff för hor försvinner och han inför barnamordsplakaten.

Gustav III:s så kallade barnmordsplakat föreskrev bland annat tystnadsplikt för barnmorskor, att husbondfolk skulle hjälpa en ogift kvinna att hemlighålla en graviditet, att präster inte fick neka ogift mor nattvard och att tillmälen riktade mot den ogifta modern var olagliga.

När någon förgriper sig på djur. Vem var målsägare i detta fall? Bonden, nej inte i längden. Det hela var ett brott mot den av Gud skapade naturen, alltså Gud.

Gud blir nu målsägare i väldigt många brottsmål.

Från 1635-1778 genomfördes ca sjuhundra avrättningar för detta brott, där även kon, kvigan, hästen etc också dödades. Men att detta antal var högre än avrättningarna för trolldom pratades det inte om. Tidlag var lika vanliga som barnamord. Den genomsnittliga förbrytaren var en man i åldern 15-19 år och var ofta väldigt social.

Spöken och häxor

För att prästerna skulle kunna hålla koll på sin församling och varna för Satan, så fanns det präster som hittade på spökhistorier. Dom litade på att människorna är vidskepliga och tror på dessa historier.

Präster och myndigheter hade avgörande positioner när det gällde häxor. I Sörmland startade jakten på häxor runt 1675. En präst kunde starta en jakt på en anklagad kvinna genom att leta upp denna och uppmuntra angivelser. Myndigheterna kunde avskräcka människor från att anklaga kvinnor för häxeri genom att straffa dem som givit falska anklagelser. Fem fall av häxanklagelser i Selebo, Hölebo, Åkers och Daga härader. I samtliga fall dömdes de som hade skvallrat på kvinnorna och de anklagade gick fria.

Lillemor Spooing

Presentation av Ärla Stenkvista hembygdsförening

*Sockenstugan belägen snett emot Stenkvista kyrka vid väg 53.
Foto Leif Törnblom*

Det var år 1985 då kommunen beslutade att lägga ned Hamra skola belägen vid Ärla kyrka, som några lärare och föräldrar startade en studiecirkel om hembygden. Några av cirkeldeltagarna utgjorde sedan föreningens första styrelse. Sockenstugan i Stenkvista är sedan 1988 föreningens hemvist, huset ägs av Svenska kyrkan men förvaltas av föreningen. Huset var i mycket dåligt skick vid inflyttningen men har med hjälp av ideellt arbete reparerats. Under årens lopp har föreningen haft ett antal aktiviteter, bland annat torpinventeringar i Stenkvista och Ärla. Man deltog också då "Ärla Stenkvista bygdedräkt" togs fram år 1988.

Föreningen har under årens lopp fått mycket från kommunernas innevånare och man har idag ett tjugotal fotoalbum,

som är inskannade men inte systematiserade, och många bruksföremål från äldre tider.

Då en av föreningens eldsjälar, Sven Norman, gick bort år 2008 fick föreningen hans dokumentation från inventeringar av torp och gårdar i Stenkvista och Ärla. Här kan man finna uppgifter om gårdarnas innevånare och mycket mer från de senaste århundradena.

Via Bygdebands kartor (<http://www.bygdeband.se>) kan man som släktforskare finna var i socknarna anorna bott. De uppgifter som finns i vår inventering är ett utmärkt komplement till denna lägesbestämning.

En grupp inom föreningen håller på att digitalisera uppgifterna för att i framtiden göra dem mer lättillgängliga. För närvarande försöker vi tillsammans med skolan att finna sätt att nå ut till dagens elever med vår kunskap om hembygden.

Föreningen ger ut en årsskrift och bedriver ett traditionsenligt midsommarfirande vid sockenstugan. Några gånger under året har vi "öppet hus" då intresserade kan komma och se våra samlingar.

Är du intresserad av att delta i arbetet, har frågor eller funderingar, kontakta lämpligen vår ordförande Inger Gustafsson tfn. 076-7010879 (inger.b.gustafsson1@outlook.com).

Styrelsen genom

Leif Törnblom (leif.trnblom@telia.com)

B

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen med nya adressen på baksidan till:
ESSF, Dambergsgatan 1, 633 41 Eskilstuna

ÅRSMÖTE

Lördagen den 16 mars 2019 kl. 13.00

Plats: Seniorcentrum Eskilstuna (ingång från Alva Myrdals gata)

Mötet inleds med föredrag av Eva Wassén Eriksson.
Släktspår – hur fläta samman släktforskning?

Kaffe/te med bröd serveras i pausen mellan föredraget och
årsmötesförhandlingarna.

Förhandsanmälan behövs inte, men kom i god tid.

Handlingar till årsmötet kommer att skickas ut i förväg via mail.

Ärenden som önskas behandlade på årsmötet skall var lämnade till styrelsen
senast 25 februari.

Hjärtligt välkommen hälsar
styrelsen för Eskilstuna – Strängnäs Släktforskarförening

Hälsning från kassören

**Ni som ännu inte betalt in årsavgiften för 2019
ombedes vänligen men bestämt att snarast göra det.**

Är du osäker kontakta gärna mig på antingen mail (essf.admin@telia.se) eller på telefon 070 954 11 73 (kassören).

Vidare vore jag mycket tacksam om ni meddelar föreningen då ni ändrar bostadsadress
och/eller mailadress. Detta kan ske via hemsidan www.essf.se eller mail essf.admin@telia.com
samt via telefon 070 - 954 11 73 (kassören).